

Poznáme finálovú päťku desiateho ročníka Ceny René

28.4.2026 - | Literárne informačné centrum

Desiaty ročník Ceny René - literárnej ceny gymnazistov a stredoškolákov pozná päťicu kníh, ktoré budú čítať a hodnotiť študentky a študenti najbližšie mesiace.

Odborná porota, ktorá je identická s porotou aktuálneho ročníka ceny Anasoft litera, hodnotila 140 próz minulého roka, pričom päť kníh nominovala aj na Cenu René. Porotu tento rok tvoria literárna vedkyňa a kritička Eva Urbanová Šimková, literárny vedec a prekladateľ Martin Makara, vydavateľ, scenárista a režisér Petr Minařík, literárna vedkyňa Ľubica Schmarcová a literárny vedec, kritik a básnik Viliam Nádaskay.

Toto je finálová päťka desiateho ročníka Ceny René 2026:

Ivana Dobrákovová – Iné myšlienky (Marenčin PT)
Peter Gärtner – Dištrikt 45 (Morgonrock)
Viliam Klimáček – hejtovaňa (Marenčin PT)
Pavol Rankov – Maratón (KK Bagala)
Jakub Spevák – Všetko, čo som ti nestihol povedať (N Press)

Z finálovej desiatky Anasoft litera sa do päťice Ceny René dostala jediná kniha – zbierka poviedok *Iné myšlienky* od Ivany Dobrákovovej, ktorá je zároveň jedinou ženskou autorkou spomedzi nominovaných.

Vďaka poviedkam v knihe **Iné myšlienky** nahliadneme do vnútorného sveta hrdiniek. Autorka citlivo zachytáva napätie i konflikty v rodinných a partnerských vzťahoch, ale aj vo vzťahu k jedlu a k sebe samému. Román **Dištrikt 45** je pútavo vystavaným dystopickým trilerom o krajine, rozdelenej kastovým systémom a spojenej, chtiac-nechtiac, jedným autoritárskym vládcom. Poviedková kniha **hejtovaňa** ironicky komentuje našu súčasnosť. V niektorých textoch autor zasadzuje známe slovenské osobnosti z minulosti do dnešného kontextu. V románe **Maratón** sa hlavný hrdina počas pandémie začne venovať behu a zalúbi sa do bežkyne. Dôraz sa pritom kladie najmä na jeho myšlienkové pochody. Kniha **Všetko, čo som ti nestihol povedať**, je hlbokou výpoveďou človeka, ktorý musí v spoločnosti odmietajúcej inakosť od detstva obhajovať svoju skutočnú identitu.

Vyjadrenie poroty k jednotlivým nominovaným knihám:

Zbierka poviedok **Iné myšlienky** rozvíja líniu psychologických próz a nekompromisného skúmania hranice medzi „normalitou“ a „vychýlením“ na novú úroveň. V centre pozornosti stojí tabuizované vnútro, „iné“, často spoločensky neprijateľné, myšlienky, ktoré pulzujú pod povrchom každodenných situácií. Hrdinkami sú najčastejšie ženy v rôznych životných (najčastejšie kritických) fázach (milienky, matky, dcéry). Autorka demýtizuje materstvo, protokolárne presne zobrazuje úzkosti, depresie i vzťahové patológie, nedostatok pozornosti či zmysluplnejšej komunikácie. Dobrákovovej štýl je intenzívny, dynamický až znepokojivý, jazyk priamočiary, bez úsilia krotiť, filtrovať či dokonca prikrášľovať.

Kniha **Dištrikt 45** odkazujúca okrem iného na klasiky žánru ako *1984*, *Hry o život* či *Divergencia*, sleduje protagonistu, ako funguje vo svete zmietanom civilizačnými zlomami a v dehumanizujúcom

systéme, ponížujúcim človeka na výrobnú jednotku a splošťujúcim ho na základné životné potreby. Vykresľuje však aj jeho cestu k precitnutiu a rebélii, k nájdeniu spôsobu, ako sa tomuto systému konzervatívnej diktatúry vzoprieť, a napokon aj nádej na zmenu. Tá však podľa Gärtnera musí prísť aj prijatím zodpovednosti za svoje činy, objavením mnohorozmernosti sveta a napokon ochotou spolupracovať pre všeobecné, vyššie dobro.

hejtovaňa pracuje s obľúbeným princípom komédií, totiž zasadiť niečo tam, kam to nepatrí. Autorovi sa to darí. Neuchyľuje sa k prvoplánovej kritike sociálnych médií, naopak, ukazuje minulosť v súčasnom balení. Skrátka, oni boli ako my a my sme ako oni. A pritom sa dá kráľovsky baviť, a to na vlastný aj cudzí účet.

Maratón čitateľky a čitateľov vracia do obdobia pandémie, počas ktorého sa hlavná postava Samuel púšťa do hneď dvoch vytrvalostných výziev: diaľkového behu a písania novely. Dve vzájomne sa ironizujúce roviny textu, napínanie čitateľských očakávaní a tvorivá práca so znakmi až schémami viacerých žánrov otvárajú Maratón niekoľkým možnostiam interpretácie. Každý ďalší odbehnutý kilometer a prečítaná strana nás čoraz nástojčivejšie konfrontujú s otázkou: do akej miery dokážeme a túžime podriadiť svoj život vlastným predstavám?

Všetko, čo som ti nestihol povedať má charakter osobnej výpovede, ktorej autenticitu umocňuje nielen sprievodný rodinný archív fotografií, ale najmä špecifický štýl rozprávania. Autor imituje tzv. „hlasovky“, čo jednak uvoľňuje syntax smerom k hovorovému prejavu, a zároveň korešponduje s motívom hlasu, ktorý je pre príbeh signifikantný. Práve ten nesie rozmanité významové konotácie, spája sa nielen s komunikáciou, ale odráža rôzne úrovne vzťahu, tlmočí najintímnejšie pravdy, je vnútorným hlasom, je prejavom identity, odkazuje na hudbu ako komunikačný kanál, ale aj na literatúru a folklór. Napriek vysokej miere konkretizácie, text smeruje k univerzálnym témam hľadania zmyslu života, straty, rodinných vzťahov a vnímania inakosti ako prirodzenej jedinečnosti.

Nominované knihy zakúpi SLC a pošle ich na dvadsaťjeden stredných škôl, ktoré sa tento rok zapojili do Ceny René. V prvom kole budú študenti a študentky jednotlivých škôl čítať uvedené tituly v priebehu niekoľkých mesiacov. Následne o nich budú diskutovať medzi sebou, ale aj s ich autormi a autorkami na živých besedách po celom Slovensku.

Do druhého kola každá škola nominuje knihu s najvyšším počtom hlasov, pričom každý študent a študentka danej školy má jeden hlas. V druhom kole jeden študent či študentka v zastúpení školy diskutuje s oponentmi z ostatných škôl o ich preferovaných tituloch. Na tomto spoločnom stretnutí si napokon prostredníctvom hlasovania určia laureátku alebo laureáta Ceny René.

Aj takáto priama konfrontácia prostredníctvom otvorených diskusií nielen medzi sebou, ale aj so slovenskými spisovateľmi a spisovateľkami, učí študentstvo rozvíjať kritické myslenie a analyzovať či prezentovať svoje čitateľské zážitky. Pedagógovia aj vďaka Cene René držia krok so súčasnou domácou literárnou produkciou, ktorá vo vyučovacích osnovách chýba.

Vyhlasenie víťaza či víťazky Ceny René sa uskutoční v novembri tohto roka.

V minulých ročníkoch získali Cenu René: Víťo Staviarsky, Katarína Vargová, Pavel Dvořák ml., Dušo Martinček, Barbora Hrínová, Alena Sabuchová, Václav Kostelanský, Daniel Majling a Ivana Gibová.

<https://www.litcentrum.sk/clanok/pozname-finalovu-patku-desiateho-rocnika-ceny-rene>